

**Lietuvių kalbos ir literatūros
olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų
mokyklų 9–12/I–IV gimnazijos klasių
mokiniamis
2022 m.**

9–10 klasės (I–II gimnazijos klasės)

Respublikinis etapas

ATSAKYMAI

Maksimalus taškų skaičius: 88

I UŽDUOTIS

1. Romanas *Valentina* paremtas gamtos ir žmogaus gyvenimo paralelėmis. Veiksmas prasideda ir baigiasi vasarą, kurios vaizdai sudaro svarbiausią romano įvaizdžių arsenalą, padeda vystyti pagrindinę užplūdusios beribės meilės temą. Gamta vaizduojama ne tik kaip harmonijos, bet ir kaip likimo dramos scena. Pasakojime vaizduojamą darną, harmoniją ir pilnatvę kartais pažeidžia netikėti įvykiai, mįslingi ženklai. Romanas užbaigiamas vasaros pabaigoje herojaus patiriamu pranašišku ženklu, bylojančiu apie Valentino mirtį.
2. Vaičiulaitis tarpukariu tobulinosi Prancūzijoje, Grenoblio ir Sorbonos universitetuose, mokėjo prancūzų kalbą.
3. Vaičiulaitis buvo tikintis katalikas. Jo kūriniuose, tai pat ir romane *Valentina*, dalis veiksmo vyksta bažnyčiose, šventoriuose, dažni jo kūrinių herojai yra vienuoliai, kunigai.

II UŽDUOTIS

1. Ištiktukas.
2. Antonimai.
3. Kuršiai.
4. Zarasai.

III UŽDUOTIS

1. Gabrielė Petkevičaitė-Bitė.
2. Jonas Biliūnas.
3. Vytautė Žilinskaitė.

IV UŽDUOTIS

Patarmė	Gyvenamųjų vietų pavadinimai
pietų žemaičiai varniškiai	Kvėdarna, Laukuva, Šilalė
rytų aukštaičiai panevėžiškiai	Biržai, Pakruojis, Radviliškis
rytų aukštaičiai uteniškiai	Dubingiai, Dusetos, Obeliai
rytų aukštaičiai vilniškiai	Adučiškis, Ignalina, Švenčionys
šiaurės žemaičiai kretingiškiai	Mosėdis, Plungė, Rietavas
vakarų aukštaičiai šiauliškiai	Betygala, Dotnuva, Joniškis

V UŽDUOTIS

1. Taip vadinami Užgavėnių apeigose naudoti moteriški stabai, kurie būdavo vežiojami po kaimus, palydimi persirengėlių, muzikantų; dienos pabaigoje stabai būdavo sudeginami arba paskandinami. Etnologai šias tradicijas sieja su archajiškais, ritualiniais agrarinės kultūros papročiais, augmenijos ir gamtos prisikėlimu iš mirties.
2. Ištrauka paremta sakme. Jose aiškinama įvairių gamtos reiškinių kilmė, čia: ežero („bala“), jame esančios salos susiformavimas.
3. Jonas Basanavičius, vienas didžiausių pirmųjų lietuvių tautosakos rinkėjų. XIX a. pabaigoje-XX a. pradžioje surinko ir paskelbė daug tautosakos, ypač dainų (*Ožkabalių dainos*), pasakų (*Lietuviškos pasakos įvairios*), sakmių (*Iš gyvenimo vėlių bei velnių*).

VI UŽDUOTIS

1. Atsakymai gali būti įvairūs: daiktavardžiai yra dariniai, padaryti su priesaga *-ulyš*, yra abstraktai (abstrakčius dalykus nusakantys žodžiai).
2. Vieni daiktavardžiai yra padaryti iš veiksmažodžių (*drebulys: dreba* (vks. *drebėti*), *maudulys: maudė* (vks. *mausti*)), kiti – iš būdvardžių (*godulys: godus, gaižulys: gaižus*).
3. Pateikti žodžiai turi kitą priesagą *-lys* ir kitą darybos reikšmę – yra įrankių (konkrečių daiktų) pavadinimai.
4. Jie yra tos pačios kirčiuotės. Ne.

VII UŽDUOTIS

1. Atsakymai gali būti įvairūs. Klasikinės tragedijos prasmė yra neatskiriama nuo jausmų. Tragedijos tikslas – sukelti stiprias emocijas, gailesčio ir baimės išgyvenimą. Šatrijos Raganos apysaka yra paremta šeimyninio gyvenimo krizės sukeltais mergaitės išgyvenimais ir nusivylimais, kaip ir klasikinėje tragedijoje, joje išplėtoti siužetiniai netikėtumai (mergaitė slapta leidžiasi į kelionę į Kauną, tačiau išsvajotas susitikimas su tėvu neįvyksta, atvirkščiai, ten jos laukia dar didesnis sukrėtimas). Apysaka, kaip ir klasikinė tragedija, neturi laimingos pabaigos.
2. Šatrijos Ragana gyvenime laikėsi kuklumo, altruizmo idealų, buvo atsidavusi visuomenės ugdymui. Vilniuje buvo įsteigusi knygyną, dirbo Marijampolės progimnazijoje. Gyvendama Židikuose rašytoja užsiėmė šviečiamąja, labdaringa veikla: įsteigė pradinę mokyklą, vėliau blaivybės namus, šelpė ir globojo nukentėjusius po I-ojo pasaulinio karo, aplinkinių buvo vadinama „gerąja panele“.

VIII UŽDUOTIS

1. Dviskaita. *Abu(du)*.
2. *Slinkti, slenksta*. Taip.
3. *-dir-* (*padir**b**intos*), *-bin-* (*padir**b**intos*). Ne.
4. Dvitaškis skiria bejungtukio sakinio dėmenis, nes tolesnis dėmuo paaiškina, paremia anksčiau pasakytą mintį. Intonacija.

5. Neveikiamosios rūšies būtojo laiko (daugiskaitos vardininko linksnio) dalyvis.
Atsakymai gali būti įvairūs: pusdalyvis (*nakvodami, šildydamiesi*).
6. Suvestinis tarinys. *Galima pasergėti*.

IX UŽDUOTIS

1. Savo žemėse (Bardžių dvaro lauke) nukirsto ąžuolo kamiene, 1812 m. Pats D. Poška nurodė pagal rieves suskaičiavęs, jog ąžuolui, kurį žmonės vadinę Baublio vardu, buvę virš 700 metų.
2. Ovidijaus *Metamorfozės*.
3. Eliziejaus laukai.
4. Simonas Daukantas.

X UŽDUOTIS

1. Prieveiksmiui. Reiškia veiksmo aplinkybę.
2. Iš daiktavardžių. Taip.
3. Atsakymai gali būti įvairūs: Būdvardžiai (pvz., *gerai, gražyn*), skaitvardžiai (pvz., *antraip*), priveiksmai (pvz., *daugyn*), įvardžiai (pvz., *visada*), veiksmažodžiai (pvz., *kimštinai*; tinka ir būdiniai, pvz., *nešte*) [dalyviai (pvz., *pasiutyn*)].
4. *Iš karto*. Laiko aplinkybė.

XI UŽDUOTIS

1. c)
2. b)
3. a)

XII UŽDUOTIS

Lietuvių kalbos žodžiai	Suomių kalbos žodžiai
daržas	<u>tarha</u>
oda	<u>vuota</u>
šalna	<u>halla</u>
širvis	<u>hirvi</u>

**Lietuvių kalbos ir literatūros
olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų
mokyklų 9–12/I–IV gimnazijos klasių
mokiniamis
2022 m.**

11–12 klasės (III–IV gimnazijos klasės)

Respublikinis etapas

ATSAKYMAI

Maksimalus taškų skaičius: 99

I UŽDUOTIS

1. Atsakymai gali būti įvairūs. Kafkai, kūrusiam XX a. pradžioje, didelį įspūdį darė XIX a. kūrusio Gogolio kūryba, iš kurios jis sėmėsi idėjų savo absurdo vaizdiniams, „tarsi-realybės“ efekto kūrimui. Kafka eliminuoja Gogolio tekstui būdingą komizmą, tačiau iš esmės abu autoriai, siurrealistiškai pasitelkdami žmogaus kūno transformacijų vaizdinius, perteikia žmogaus tragizmą, jo tapatybės nyksmą imperinėse ir totalitarinėse sistemose.
2. Ovidijus.

II UŽDUOTIS

1. Brodovskis, naudojo Milkus.
2. Prielinksnis, Jonas Jablonskis.
3. Būga, Lietuvių kalbos žodynas
4. Merkys, Merkelis Giedraitis.

III UŽDUOTIS

1. Česlavas Milošas (*Isos slėnis, Pavergtas protas, Tėvynės ieškojimas*, kt.).
2. Ieva Simonaitytė (*Vilius Karalius, Aukštųjų Šimonių likimas*, kt.).
3. Žemaitė (*Petras Kurlmelis, Marti*, kt.).

IV UŽDUOTIS

Baltų gentis	Rytų baltai	Sritys
Latgaliai	TAIP	Jersika, Kuoknesė, Talava
Prūsai	NE	Barta, Notanga, Varmė
Žiemgaliai	TAIP	Duobelė, Sparnenė, Upmalė

V UŽDUOTIS

1. M. Servanteso *Don Kichotas*.
2. *Tėbų romanai; Enėjo romanai; Trojos romanai; Romanai apie Tristaną ir Izoldą; Pasakojimas apie karalių Artūrą* ir kt.
3. Motiejus Valančius, Vincas Pietaris, Žemaitė ir kt.
4. Žodis „knyga“ buvo pradėtas vartoti anksčiau apsikrikštijusių ir su rašto kultūra susidūrusioje viduramžių stačiatikių visuomenėje, kurioje jau egzistavo rankraštinės knygos. Rusėniškoms teritorijoms tapus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės dalimi, lietuvių kalba iš slavų kalbų vėlyvaisiais viduramžiais perėmė ir kai kurių reiškinių, tarp jų ir knygos, pavadinimus. Šį žodį lietuviškai plačiai vartojo jau Martynas Mažvydas.

VI UŽDUOTIS

Termino aiškinimas	Terminas	Pavyzdys
Balsio numetimas žodžio gale, kai kitas žodis prasideda tokiu pat ar panašiu balsiu	elizija	nesu 'manęs nėra'
Dviejų gretimų kalbos garsų sutraukimas į vieną tarpinį garsą	kontrakcija	tebėra 'vis dar yra'
Einamasis pašalio vietininkas	aliatyvas	vakarop 'vakaro link'
Trumpojo balsio išnykimas žodžio viduje, paprastai tarp priebalsių nekirčiuotame skiemenyje	sinkopė	vaikams
Vieno ar dviejų vienodų ar panašių garsų virtimas skirtingu garsu	disimiliacija	lendré 'nendré'
Žodžio ar jo dalies (kamieno, šaknies) kartojimas (paprastai – du kartus)	redublikacija	niekniekis 'smulkus, menkos vertės daiktas'
Žodis ar žodžių junginys, nebūdingas bendrajai kalbos vartosenai ir pasitaikantis kartą tam tikrame kontekste	okazionalizmas	ponesnis 'poniškesnis'
Žodis, kuriuo reiškiamas kalbėtojo požiūris į kalbamo dalyko tikrumą, jo santykį su tikrove	modalinis žodis	tikriausiai
Žodis, paveldėtas iš prokalbės ir turintis atitinkmenų giminiškose kalbose	veldinys	brolis
Žodis, turintis aukštinamąjį emocinį ekspresinį reikšmės atspalvį	melioratyvas	kilniadvasis 'kas kilnios dvasios'

VII UŽDUOTIS

1. Kalno pamokslo.
2. Lakštingala. Donelaitis šiuo įvaizdžiu visų pirma pabrėžia kuklumo dorybę.
3. Pasakėčios.
4. Atsakymai gali būti įvairūs. *Metuose* valgiai, maistas yra vertybių ir dorybių reprezentantai. Liuteronizmas ugdė darbo etiką, kritišką požiūrį į veltėdžiavimą. Dirbantis žmogus simbolizavo tikintį ir savo pašaukimą vykdančią Dievo sutvėrimą. Būrai, valstiečiai, valgo maistą, kurį pelno darbu, taip uždirbtas jų maistas yra natūralus ir skanus; kasdieniame gyvenime jis paprastas, o švenčių metu gausus ir aprašomas kaip keliantis pasimėgavimą; ponų, kurie nedirba, gyvena ne pagal dievišką tvarką, maistas visada yra bjaurus, vimdantis, atstumiantis (rupūžės, varlės ir kt.).

VIII UŽDUOTIS

1. Dariniai: *greitis, juōdis, skōnis, šaūtis*. Jie visi yra abstraktai (žymi abstrakčias sąvokas).
2. Skiriasi: pamatiniu žodžiu – pamatas yra veiksmažodis, darybos reikšme – nusako vietą.
3. Metatonija yra priegaidės pasikeitimas (tai pačiai žodžio daliai priklausančiame skiemenyje sudarant kitą žodį ar jo formos). Žodis *šaūtis*.
4. Skiriasi pobūdžiu: poroje *skristi – skrūdis* vyksta tapataus, bet skirtingo ilgumo balsių kaita, o poroje *skanus – skōnis* vyksta skirtingų balsių kaita. Ne.

IX UŽDUOTIS

1. Jonas Aistis. Sukurtas pokariu išėivijoje (1948 m. sausio 13 d.).
2. Maironis.
3. Atsakymai gali būti įvairūs. Labai glausta forma (net keturios pasikartojančios eilutės aštuoneilyje) parašytas eilėraštis yra kreipimasis į tėvynę, perteikiantis kolektyvinę traumą, ištikusią lietuvius Antrojo pasaulinio karo išvakarėse bei pokariu, asmeninę be kaltės kalto, tėvynę priversto palikti priešams, herojaus išpažintį.

X UŽDUOTIS

1. Atsakymai gali būti įvairūs: joms priklausantys žodžiai vieni nesudaro sakinio, atlieką pagalbinę (tarnybinę) funkciją sakinyje, vieni neina atskiriomis sakinio dalimis, yra nekaitomos, neturi morfologinių kategorijų. Atsakymai gali būti įvairūs: jungtukas, prielinksnis, dalelytė.
2. Laipsniavimas, įvardžiuotinių formų sudarymas (apibrėžtumas). Laipsniavimu.
3. Dalyviai ir padalyviai. Dalyviai į būdvardžius, padalyviai įrieveiksmius.

4. Daiktavardžių ar būdvardžių. Vartojamas vietoj įvardžio *tu*, kai kalbama su lygiais, artimais žmonėmis, draugais, kolegomis, kai tu atrodo per daug tiesmukas, o kiti kreipiniai yra per šalti, per daug pagarbūs.
5. Jaustukai reiškia subjektyvius žmogaus jausmus, valios impulsus, ištiktukai – įvairių veiksmų bei reiškinių sukeltus vaizdus, garsus bei pojūčius.

XI UŽDUOTIS

1. Šv. Kazimieras yra pirmoji Katalikų bažnyčios kanonizuota (šventuoju paskelbta) Lietuvos asmenybė. XV a. gyvenęs karalaitis, valdovo Kazimiero Jogailaičio sūnus mirė jaunas, sulaukęs vos 26 metų (1484 kovo 4 d.), anot legendos, po jo mirties ėmė reikštis stebuklai. Šventuoju kanonizuotas XVII a. pradžioje, buvo laikomas Lietuvos globėju, jo kultas atsispindėjo Lietuvos literatūroje, mene, religinėse tradicijose.
2. Ryškiausia barokinė šio XVII a. historiografinio pasakojimo ypatybė – stebuklo apsimėškimas, kuris traktuojamas kaip realus istorinis įvykis.
3. Simonas Daukantas.
4. Romualdas Granauskas.

XII UŽDUOTIS

1. *Dujen*, nurodo ažuolų skaičių – du ažuolai.
2. *Įtikę. Ažuverst, ažu-*.
3. Priebalsiai: *p, t, k, š, s*. Priebalsis *k*, 3 kartus.
4. *Šėnavoti* ‘gerbti, mylėti’ (ir kitos reikšmės ‘tausoti, saugoti...’). Ne.
5. *Pašvėstas* – neveikiamosios rūšies būtojo laiko dalyvis, veiksmazodis *pašvėsti* ‘pašventinti’. Nes *ę* kaitaliojasi su *en*, *švėsti* – *švenčia*.
6. Vartojamas žodis *čėsuos*. Nes nepaisoma kalbos grynumo principo – vartoti savą, įprastą žodį vietoj skolinto; iš slavų kalbų.